M.A. 1st Semester Examination, 2019

SANSKRIT

PAPER – SAN-101

Full Marks : 40

Time : 2 hours

प्रश्नानां सर्वेषामुत्तरं संस्कृतेनैव प्रदेयम्

The figures in the right hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

1. (क) अधोनिर्दिष्टेषु पदेषु <u>द्वयोः</u> व्याकरणदिशा साधनप्रक्रिया प्रदर्श्यताम् — 2×2

    (*i*) दिवेदिवे

    (*ii*) अश्नवत्

    (*iii*) उरूची

    (*iv*) कृण्वन्ति

(*Turn Over*)

(*ख*) यथेच्छं द्वयोः पदयोः सूत्रोल्लेखपूर्वकं स्वराः साध्यन्ताम् — 2 × 2

(*i*) अग्निः

(*ii*) वक्षति

(*iii*) दर्शत

(*iv*) तुविजातौ

2. (*क*) अधोलिखितेषु मन्त्रेषु ऋषिच्छन्दोदेवता-निर्देशपूर्वकं मन्त्रत्रयस्य व्याख्या कार्या — 4 × 3

(*i*) उप॑ त्वाग्ने दि॒वेदि॑वे
दोषा॑वस्तर्धि॒या व॒यम् ।
नमो॒ भर॑न्त॒ एम॑सि ।।

(*ii*) वाय॑ उ॒क्थेभि॑र्जरन्ते
त्वामच्छा॑ ज॒रि॒तार॑ः ।
सु॒तसो॑मा अह॒र्विद॑ः ।।

(*iii*) ए॒तावा॑नस्य महि॒मातो॒ ज्यायाँ॑श्च पूरु॑षः ।
पादो॑ऽस्य॒ विश्वा॑ भूतानि त्रि॒पाद॑स्या॒मृत॑ दि॒वि ।।

(*iv*) न मृ॒त्युरा॑सीद॒मृत॒ं न तर्हि॒
न रात्र्या॒ अह्न॑ आसीत्प्रके॒तः ।
आनी॑दवा॒तं स्व॒धया॒ तदेकं॒
तस्मा॑द्धा॒न्यन्न प॒रः किं च॒नास ।।

(*v*) येन कर्माण्यपसो मनीषिणो
यज्ञे कृण्वन्ति विदथेषु धीराः ।
यदपूर्वं यक्षमन्तः प्रजानां
तन्मे मनः शिवसङ्कल्पमस्तु ॥

(*vi*) यस्यां समुद्र उत सिन्धुरापो
यस्यामन्नं कृष्टयः संबभूवुः ।
यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेज-
त्सा नो भूमिः पूर्वपेये दधातु ॥

(*ख*) अधस्तनयोरेकतरस्य भाष्यवचनस्याशयः स्फुटीक्रियताम् — 4 × 1

(*i*) तस्मिन्सूक्ते प्रथमाया ऋचो द्वितीयस्यां पवमानेष्टौ स्विष्टकृतो याज्यात्वेन विनियोगः ।

(*ii*) 'वायवायाही' त्यादयस्तृचाः प्रउगशस्त्रे विनियुक्ताः ।

3. अधोलिखितेषु प्रश्नेषु किमपि प्रश्नद्वयं समाधेयम् — 8 × 2

(*क*) इन्द्रदेवतायाः वायुदेवतायाः वा चारित्रिकवैशिष्ट्यं सम्यगालोच्यताम् ।

(*ख*) ऋग्वेदस्य विश्वामित्र-नदीसंवादसूक्तस्य सारसंक्षेपं प्रस्तूयताम् ।

(ग) नासदीयसूक्तस्य दार्शनिकतत्त्वम् आलोच्यताम् ।

(घ) पृथिवीसूक्तस्य वैशिष्ट्यं प्रतिपाद्यताम् ।